

Lasten kokemukset ja osallisuus sairaalassa

TEKSTI: **Tiina Marttila** Ish, TtM
tiina.m.marttila(at)hus.fi
Epilepsia- ja konsultaatioyksikkö,
Lastenlinna, Helsinki

Tein terveystieteiden kandidaatin tutkielmaani varten kirjallisuuskatsauksen, jonka tarkoituksena oli kuvata lasten kokemuksia sairaalasta ja hoitajista sekä kuvata lapsen osallisuutta sairaalassa. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsen tarpeet ja etu ovat ensisijaisia, jolloin lapsen oikeuksien tulisi olla aikuisten velvollisuuksia. Tämä tarkoittaa sitä, että viranomaisten on kaikissa lasta koskevissa toimenpiteissään ja päätöksissään arvioitava niiden vaikutukset lapseen, otettava huomioon lapsen etu ja kuunneltava lapsen mielipidettä. Suomalainen lainsäädäntökin edellyttää, että lapsen näkemykset huomioidaan häntä koskevissa asioissa. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön linjauksissa asiakaslähtöisyys on myös keskeinen terveydenhuollon kehittämisen painopiste.

Kirjallisuuskatsauksen aineisto koostui 20 tutkimusartikkelista vuosilta 2002–2012. Aineisto haettiin terveystieteiden tietokannoista (Cinahl, PubMed, Medic, Scopus ja PsycINFO) ja lisäksi tietoa etsittiin myös manuaalisesti. Aineistosta rajattiin pois pelkästään vanhemmilta ja sairaalahenkilökunnalta kysytyt kokemukset. Tulokset analysoitiin sisällönanalyysillä hyödyntäen.

Tulosten mukaan lapset arvostavat osin eri asioita kuin vanhemmat ja henkilökunta. Tästä syystä on erityisen tärkeää aina kysyä lapsilta itseltään, eikä pelkästään lasten vanhemmilta. Lasten parhaat kokemukset sairaalassa liittyivät ihmisiin sekä heidän piirteisiinsä, toimintaan, ympäristöön ja hoidon tuloksiin. Lapset pitivät sairaalassa tärkeänä vanhempien läsnäoloa, hoitoa, leikkiä ja viihtymistä. Huonoina kokemuksina korostuivat fyysiseen hoitoon, toimenpiteisiin, sairauden oireisiin, kipuun, pelkoon ja ympäristöön liittyvät tekijät. Eniten mainintoja saivat kivuliaat toimenpiteet, epämukavuus, pitkät odotusajat, etäisyys kotoa ja tylsyys.

Sairaala herätti lähes kaikissa lapsissa pelkoja. Eniten pelättiin sairaalaan tultaessa ja toimenpiteiden yhteydessä. Hoito ja toimenpiteet herättivät pelkoa kivusta, harmista ja jopa kuolemasta. Keskeisiä muita pelkoja olivat kontrollin menettäminen, riippuvuus muista, kehon mahdolliset muutokset ja epänormaalius.

Hoitajissa pidettiin eniten lähestyttävyydestä, kiltteydestä, lämpimästä suhtautumi-

sesta, tarpeiden täyttämisestä, läsnäolosta, lapselle puhumisesta ja kuuntelemisesta. Lapset odottivat hoitajilta etenkin huumorintajuja, viihdykettä, hoitoa ja huolenpitoa. Lapset kuvasivat myös epämiellyttävää hoitajan toimintaa, kuten kivun tuottamista ja sen hoidon riittämättömyyttä, kovakouraisuutta ja lapsen tarpeiden huomiotta jättämistä. Viihdyttämisen ja leikkitaitojen arvioitiin olevan kaikista hoitajan toiminnoista heikoimpia.

Lapset ehdottivat sairaalahoidon parantamiseksi muun muassa odotusaikojen lyhentämistä ja leikkimahdollisuuksien lisäämistä. Sairaalaan toivottiin värikkyyttä, mutta nuorilta tuli negatiivista palautetta lapselliseksi koetuista asioista. Nuoret toivoivat erityisesti yksityisyyttä omien huoneiden muodossa, panostusta kommunikaatioon ja erilaisia viihdemahdollisuuksia.

Sairaalassa kerrotuista asioista lapset ymmärsivät vain osan, eivätkä he usein uskaltaneet kysyä. Asioita kerrottiin lapsille liian monimutkaisesti, liian lyhyesti, ilman selityksiä tai vierain termein. Henkilökunta antoi tietoa usein ilman vaihtoehtoja eikä lapsilta juuri kysytty mitään.

Lapset halusivat osallistua hoitoonsa enemmän sairaalassa, mutta käytännössä heidän osallisuutensa keskusteluun ja päätöksentekoon oli vähäistä. Lapsi ja vanhemmat tekivät ylipäättään vain vähän päätöksiä sairaalassa. Tehtyjä päätöksiä arvioitiin uudelleen lähinnä lapsen vas-

tustaessa fyysisesti voimakkaasti. Kiire, lapsen ohittaminen ja puutteet kommunikaatiossa estivät lapsen osallisuutta. Tärkeimmät osallisuutta lisäävät tekijät olivat sairaalan ja toimenpiteiden tuttuus, lapsen ikä, suhde henkilökuntaan ja aika. Hoitajien ja lääkärin ystävällisyys, tarkkaavaisuus ja halu vastavuoroiseen kommunikaatioon myös auttoivat.

Lapsen kokemuksia hoidostaan on tutkittu varsin vähän. Myös käytännön työssä lapsilta kysytään harvoin heidän kokemuksistaan. Palautetta olisi kuitenkin olennaista kysyä säännöllisesti juuri lapsilta, koska he ovat lasten sairaanhoidon varsinaisia asiakkaita ja palvelun käyttäjiä. Hoito ei voi lähteä lapsen tarpeista tai olla lapsilähtöistä, jos lapsen näkemystä ei koskaan kysytä. Henkilökunnan olisi myös syytä tuntea lapsen oikeudet hyvin, jotta niitä olisi mahdollista edistää.

Vanhempien läsnäolo on tärkeää lapsille ja se pitäisikin mahdollistaa ympäri vuorokauden. Pelkoa ja kipua täytyisi vähentää keskustelulla, ohjauksella ja aktiivisella kivunhoidolla. Eri-ikäisten lasten tarpeet tulisi huomioida nykyistä paremmin tilaratkaisuissa, leikki- ja viihtymismahdollisuuksissa sekä ottamalla lapset mukaan keskusteluun ja päätöksentekoon kaikissa hoidon vaiheissa. Lasten kanssa työskentelevien pitäisi osata nykyistä paremmin kommunikoida ymmärrettävästi lasten kanssa. ■

LÄHDE:

Marttila Tiina, 2013. Lasten kokemukset ja osallisuus sairaalassa. Kandidaatin tutkielma. Itä-Suomen yliopisto, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos. Opinnäytetyö lähteinen löytyy osoitteesta: <http://lastenneurologianhoitajat.yhdistysavain.fi/linkkeja/lanen-jasenten-julkaisuja/>